

Yabancılara Türkçe Öğretiminde “-mA°k” ve “-mA°” Mastar Eklerinin Öğretimi *

*Mahir KALFA***

Öz

Yabancı dil olarak Türkçeye olan ilgi günden güne artmakta buna bağlı olarak da Türkiye’deki yabancı öğrenci sayısı da fazlaşmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimiyle ilgili kaynakların da gün geçtikçe çoğaldığı gözlemlenmektedir. Bu da dil öğretimine ilişkin sorunları beraberinde getirmektedir. Dilbilgisi yapılarının nasıl öğretileceği konusu da bu anlamda önem taşımaktadır. Günümüzde yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde, bazı dilbilgisi yapılarının öğrenciye aktarılmasında güçlük çekildiği gözlenmektedir. Bu çalışmada öğrencilere dil öğretiminde güçlük çekilen konulardan biri ele alınacaktır. Özellikle fiilimsilerin öğretimi bu önemli ve sorunlu konulardan biridir. “-mak/-mek” ve “-ma/-me” isim-fiil eklerinin doğrudan dilbilgisi öğretimi yapılmadan, ünite içinde tematik bağlamda işlenen konulara bağlı olarak nasıl ele alınıp işlenmesi gerektiğinin üzerinde durulacaktır. Ayrıca bu eklerle birlikte kullanılan iyelik ve ad durum eklerinin nasıl kullanılması gerektiği belirlenecektir. “-mak/-mek” ve “-ma/-me” isim-fiil eklerinin “için” edatıyla birlikte kullanılışı ve bu yapıların bir yabancı için önemli olan gereklik ifade eden cümlelere geçişteki faydaları ortaya konacaktır. “-mak lazım, -mak gerek, -mak zorunda ol-, -mak mecburiyetinde ol-” gibi yapılar sunulacak yöntemle öğrenme çok daha kolay hâle gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılara Türkçe öğretimi, mastar ekleri, isim-fiiller, isim-fiillerin öğretimi

Teaching the Infinitive Suffixes “-mA°k” and “-mA°” in Teaching Turkish as a Foreign Language

Abstract

Interest in Turkish as a foreign language is growing every day that goes by and the number of foreign students in Turkey is increasing consequently. It is observed that resources related to teaching Turkish as a foreign language are also increasing progressively. That brings along problems related to language teaching. The issue of how to teach grammar structures becomes important in this context. It is observed that in teaching Turkish as a foreign language, problems may sometimes be experienced in the teaching of some grammatical structures. In this study, one of the problems that cause difficulties in teaching Turkish to learners will be investigated. The teaching of gerunds is one of those problematic issues in particular. In this study, how the “-mak /-mek” and “-ma/-me” gerund suffixes should be taught in connection with the topics covered the context of the themes without direct grammar teaching will be focused on. Also, the usage of the possessive and noun case suffixes that are used together with the gerund suffixes will be determined. The uses of “-mak/-mek” and “-ma/-me” with the preposition “için” and the usefulness of these structures in making the transition to sentences that express necessity which are essential for foreigners to know will be demonstrated. Teaching of the structures “-mak lazım, -mak gerek, -mak zorunda ol-, -mak mecburiyetinde ol-” will become considerably easier through the method presented.

Keywords: Teaching Turkish to foreigners, gerund suffixes, gerunds, teaching of gerunds

* I. International Congress of Teaching Turkish as a Foreign Language, Nisan 24-25-26, 2015, Gent, Belçika’da bildiri olarak sunulmuş ve genişletilmiştir.

** Doç. Dr. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, E-posta: mahirkalfa@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5986-1206

Giriş

Dil öğretimi ve öğrenimi çok eski dönemlere dayanmaktadır. İnsanlar, eğitimsel, ekonomik, siyasi, mesleki, turistik ve dinî nedenlerle dil öğrenmekte ve kendi dillerini başka toplumlara öğretmek çabası içindedirler.

Türkçe, anadil ve resmî dil olarak dünyanın birçok yerinde, öğretilmektedir. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi, Türkçenin ve Türk kültürünün tanıtılması açısından önemlidir. 11. yüzyıldaki Kaşgarlı Mahmud'un "Dîvânu Lügati't-Türk" adlı eseri yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin en eski ve en önemli varlığıdır.

Son yıllarda gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yabancıların Türkçe öğrenme isteğindeki artışa paralel olarak "Yabancılar Türkçe Öğretimi" alanında resmî ve özel öğretim kurumlarının sayısında önemli ölçüde artışa tanık olunmaktadır. Buna dayalı olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Türkçe Eğitimi programlarının son yenilenmesi sırasında lisans programına "Yabancılar Türkçe Öğretimi" dersi olarak konmuş ayrıca bazı fakültelerde "Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi" adlı yüksek lisans programları açılmıştır. Bu gayretler, Türkçenin eğitimi ve öğretiminin önemli bir kolu olan "Yabancılar Türkçe Öğretimi"ni kurumsallaştırmaya başlamıştır. Bu konuda her geçen gün araştırma sayısı artmakta ve bu alanın bir lisans programı hâlini alması gerekmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Dil bilgisi konuları sezdirme veya doğrudan kuralı verme biçimiyle ders kitaplarında ele alınmaktadır. "-mA°k" ve "-mA°" mastar eklerinin ele alınışı ve yayımlanmış bazı ders kitaplarında değerlendirilişi çalışmamızın esasını teşkil etmektedir.

Yöntem

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ile ele alınmıştır. Çalışmanın inceleme nesnesini *Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1 (2005)*, *Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2 (2002)*, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, B1 Orta (2013)*, *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013*, *Yabancılar İçin Türkçe A1, 2014*, *Yabancılar İçin Türkçe A2, 2014* oluşturmaktadır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Bulgular tablolastırılarak örnekler verilmiştir.

Yabancılar İçin Hazırlanmış Ders Kitaplarında "-Ma°k" Ve "-Ma°" İsim-Fiil Eklerinin Ele Alınışı

Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1 (2005) ders kitabında "-mA°k" ve "-mA°" isim-fiil ekleri aşağıdaki biçimlerde formülleştirilerek verilmiştir:

a) eylem + mA°k iste-

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 3. Ünite, s. 36)

b) mA°ktA°

Yabancılara Türkçe Öğretiminde “-mA°k” ve “-mA°” Mastar Eklerinin Öğretimi

eylem + (y)A°cA°k + (kişi) + D°l°r
ml°ş

ad / sıfat + D°l°r

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 12. Ünite, s. 144)

c) eylem + (mA°) mA°k = ad
(mA°) mA°

eylem + (mA°) mA°k + Ø

eylem + (mA°) mA° + iyelik eki + Ø

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 13. Ünite, s. 154)

d) eylem + (mA°) mA°k + tA°
tA°n

eylem + (mA°) mA°k + iyelik eki + (n) dA°
dA°n

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 13. Ünite, s. 155)

e) eylem + (mA°) mA° + y + A°
l°

eylem + (mA°) mA° + iyelik eki + (n) A°
l°

eylem + (mA°) mA°k + iste-

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 13. Ünite, s. 157)

f) eylem + (mA°)
(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 13. Ünite, s. 158)

g) eylem + mA°k için
mA° + iyelik
(15. Ünite, s. 177)

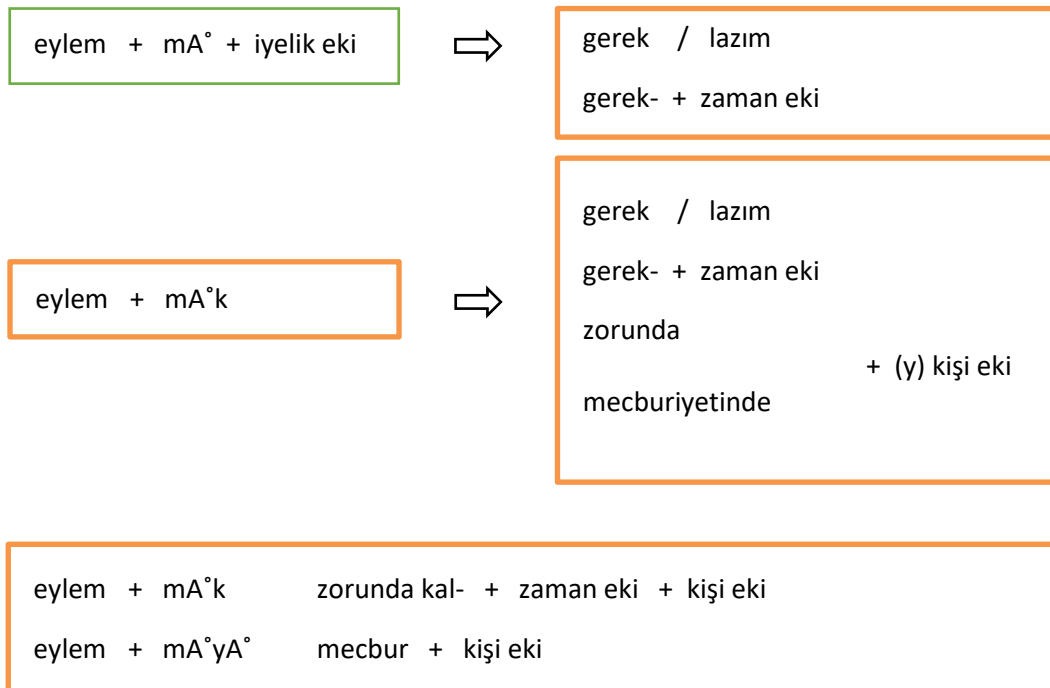
h) mA°k
 eylem + mA° + için
 mA° + iyelik
 (Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 15. Ünite, s. 177)

i) eylem + mA° + mA°k + üzere
 (Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 15. Ünite, s. 178)

i) eylem + mA°k + üzere
 (Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 15. Ünite, s. 178)

j) mA°ktA°
 eylem + + kişi eki
 mA°k üzere
 (Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1, 2005, 15. Ünite, s. 180)

Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2 (2002) ders kitabında “-mA°k” ve “-mA°” isim-fiil ekleri aşağıdaki biçimlerde formüleştirilerek verilmiştir:

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, 2005, 1. Ünite, s. 5)

a)

ŞİMDİKİ ZAMAN(resmi)	-mEktE

Yabancılara Türkçe Öğretiminde “-mA°k” ve “-mA°” Mastar Eklerinin Öğretimi

Adıl	Eylem	-	Zaman Eki	?	Kişi Eki	Örnekler
ben sen o biz siz onlar	çalış uyu al gel otur bil	-ma -me	-makta -mekte	mı mi	-yım / -yim -sın / -sin - -yız / -yiz -sınız / -sınız (-lar / -ler)	Biz gelmekteyiz. Ben beklemekteyim. Sen okumakta mısınız? O oturmamakta. Onlar almaktalar. Siz çalışmakta mısınız?

Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, 2005, (6. ünite, s. 75)

b)

ADLAŞTIRMA				-mE, -mEk, -(y)Iş
Eylem	-	Ek	İyelik Eki	Örnekler
izle çalış yüz bak git kullan getir hatırla dinle	-ma -me	-mak -mek -ma -me -ış / -yış -iş / -yış -uş / -yuş -üş / -yüş	- -m / -ım / -im / -um / -üm -n / -ın / -in / -un / -ün -ı / -i / -u / -ü / -sı / -si / -su / -sü -mız / -miz / -ımız / -imiz / -umuz / -ümüz -nız / -niz / -ınız / -iniz / -unuz / -ünüz -ları / -leri	Bugün TV izlemek istemiyorum. Burada yüzmek çok tehlikeli. Bu ilaçları kullanmanız çok önemli. Onun bakışları çok etkileyici. Burada müzik dinlemem sizi rahatsız ediyor mu? Doğum günümü hatırlamaman çok kötü. Bence daha çok çalışması gerek. Yanında olmamız ona şans getirdi. Yarın okula gitmek düşünmüyorum.

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, 2005, 10. Ünite, s. 117)

c)

ADLAŞTIRMA (+İYELİK)+DURUM					-mE, -mEk, -(y)Iş(+iyelik) + durum
Eylem	-	Ek	Ek	Ek	Örnekler
izle ara yüz zayıfla bitir söyle gül yürü	-ma -me	-mak -mek -ma -me -ış / -yış -iş / -yış -uş / -yuş -üş / -yüş	- -m / -ım / -im / -um / -üm -n / -ın / -in / -un / -ün -ı / -i / -u / -ü / -sı / -si / -su / -sü -mız / -miz / -ımız / -imiz / -umuz / -ümüz -nız / -niz / -ınız / -iniz / -unuz / -ünüz -ları / -leri	-ta / -te -tan / -ten (n) -a/-e -ya/-ye -da/-de -ta/-te -dan/-den -ı/-i -yı/-yi -la/-le -yla/-yle	Arkadaşım onu aramamama çok kızıyor. Stadyumda maç izlemekten çok hoşlanıyorum. Bu işi bitirmeleri çok uzun sürer. Yarın arkadaşım la yüzmeye gideceğiz. Onun bana yalan söylemesinden bıktım. Ayşe zayıflayamamaktan şikayet ediyor. Onun, yürüyüşü çok farklı. Onun gülüşü herkesin dikkatini çekiyor. Yarın arkadaşım la yüzmeye gideceğiz.

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, 2005, 10. Ünite, s. 121)

d)

ULAÇLAR	-mEk üzere

Eylem	-	Ek	İlgeç	Örnekler
dön	-ma	-mak	üzere	<i>Geri dönmek üzere evden ayrıldı.</i>
ye	-me	-mek		<i>Bir şeyler yemek üzere mutfağa gitti.</i>
kazan				<i>Sınavı kazanmak üzere çok çalıştı.</i>

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, 2005,12. Ünite, s. 146)

e)

ULAÇLAR				-mE(+iyelik) için / -mEk için	
Eylem	-	Ek		ilgeç	Örnekler
iyileş zayıfla et yardım hasta ol konuş öğren ağrı ol	-ma -me	-mak / -mek -ma / -me	- -m -n -sı / -si -mız / -miz -nız / -niz -ları / -leri	<i> için</i>	<i>Gözlerinizin ağrıması için okuma gözlüğü kullanın. Zayıflamak için diyet yapıyor. Kışın hasta olmamak için bol C vitamini alın. Sözcük öğrenmek için kitap okuyun. Ö Türkçe öğrenmek için TÖMER gidiyor. İyileşmen için kendine dikkat etmen gerek. Size yardım edebilmem için adresinizi almam gerekiyor. İyi konuşmaları için çok pratik yapmaları gerekiyor. Çocuğumun iyi bir insan olmak istiyorum.</i>

(Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, 2005, 12. Ünite, s. 142)

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, B1 Orta (2013) ders kitabında “-mA^k” ve “-mA” isim-fiil ekleri aşağıdaki tablolarda formülleştirilerek verilmiştir:

a)

GEREKİLİK				-mEk/-mE+ iyelik gerek(-)/lazım				
Adıl	-	Ek (+iyelik)	?	Gereklilik	(-)	Zaman Eki	?	Örnekler
uy al hazırlan konuş çalış bekle ol anlat kalk sür git oyna yap ver	-ma -me	-mak -mek -mam/-mem -man/-men -ması/-mesi -mamız/- memiz -manız/- meniz -maları/- meleri	... mı mi	gerek(mek) ... Gerek lazım	(-ma/- maz) (-me/- mez) (-mi)	-yor/-iyor -mekte -dı/-di/- du/-ti -acak/- yacak -ecek/- yecek -miş/-miş -ir ...	mı mi mu mü	<i>Okuldan sonra bu kadar çok çalışmam gerekmeyecek. Kışın daha fazla C vitamini almak gerek. Yarın ders yok, erken kalkmam gerekmiyor. Bana göre doktorunun tavsiyelerine uyman gerek. Yarın toplantısı varmış, hazırlanması gerekmiş. Bize bunları anlatmanıza gerek yok. Zaten biliyoruz. Küçüklerin büyüklerine karşı saygılı olmaları lazım. Otobüslerde sürücüyle konuşmamak gerek. Gençlere karşı daha anlayışlı olmamız gerekir. Ali daha çok çalışması gerek. Daha fazla beklemek gerek yok.</i>

(Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, 2013, 1. Ünite, s. 11)

b)

Yabancılara Türkçe Öğretiminde “-mA°k” ve “-mA°” Mastar Eklerinin Öğretimi

ZORUNLULUK			-mEk zorunda/mecburiyetinde, -mEyE mecbur						
Eylem	-	Ek	Zorunluluk	-	Eylem	?	Zaman Eki	Kişi Eki	Örnekler
gel gir konu ş katıl dinle öde	-ma -me	-mak -mek - maya - meye	zorunda mecburiyeti nde mecbur	değil	i-	mı mi m u	-di/-du -ydı/-ydi -miş/- muş -ymış/- ymış	-m/-ım/-yım/- im -n/-sın/-sin - -k/-ız/-uz -nız/-sınız/- sunuz (-lar/-ler)	<i>O bu sınava girmek zorunda değilmiş. Beni <u>dinlemek</u> zorundasın. Avukatınız <u>olmadan konuşmak</u> zorunda <u>değilsiniz</u>. Herkes <u>toplantıya katılmak</u> <u>mecburiyetinde</u>. Benimle <u>gelmek</u> zorundasın değil.</i>

ZORUNLULUK			kal-							
Eylem	-	Ek	Zorunluluk	Eylem	-	Zaman Eki	?	Kişi Eki	?	Örnekler
ol hazırla bin çıkart bitir yetiştir katıl doldur yaz	-ma -me	-mak -mek	zorunda	kal-	-mı -ma -maz	-yor/-ıyor -acak/- yacak -miş -ır - -di	mı mi	-m/-ım/-um -n/-sın/-sun - -k/-ız/-uz -nız/-sınız/- sunuz (-lar/-ler)	- -mı	<i>Sessiz olun, yoksa sizi dışarı çıkarmak zorunda kalacağım. Sık sık otobüsü kaçırıyor, taksiye binmek zorunda kalıyorum. Biz ödevlerimizi hiç daktiloda hazırlamak mecburiyetinde kalmadık. Kendine dikkat et yeniden ameliyat olmak zorunda kalma. Saatlerce seni beklemem zorunda kaldım.</i>

(Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, 2013, 1. Ünite, s. 15)

C) *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1'*de (2013) “-mA°k” isim-fiil eki aşağıdaki biçimde verilmiştir:

a) DİL BİLGİSİ

-mA°k istemek (Want to)

fiil + mA°k iste + zaman eki

(Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 2, 2013, 3. Ünite, s. 47)

*İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1'*de(2013)“-mA°k” ve “-mA°” isim-fiil ekleri aşağıdaki biçimlerde verilmiştir:

B) Dil Bilgisi

İsim-Fiil Ekleri (-mA°k, -mA°)

Adlaştırma, bir fiilin cümle içerisinde ad görevinde kullanılması demektir. Türkçede adlaştırma, fiile -mA°k, -mA° ve -(y)İş eklerinin getirilmesi ile yapılır. Bu ekler bütün fiil kök ve gövdelerine gelebilir. Bu eki alan fiiller cümlede isim gibi kullanılarak bir işin, hareketin adı olur. Üzerlerine ad durum ekleri alabilir.

Nominalization is the use of a verb as a noun. In Turkish, nominalization is realized by adding the suffixes of -mAk, -mA and -(y)Iş to verb. These affixes can be added to all verb stems. In a sentence, the verb with this suffix functions as the name of an event of action. They can also be added case suffixes.

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 2. Ünite, s. 26)

- c) fiil + mAk fiil + mA

Örnek:

Tatil yapmak insanı dinlendirir.

Evime yeni bir çalışma masası aldım.

Sigara içmek sağlığa zararlıdır.

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 2. Ünite, s. 26)

- d) fiil + mA + iyelik eki

Örnek:

Doğum gününe onun gelmesini istemiyorum.

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 2. Ünite, s. 26)

- e) fiil + mAk gerek / lazım / gerek-

fiil + mA + (iyelik) gerek / lazım / gerek + zaman eki

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 3. Ünite, s. 44)

- f) fiil + mAk zorunda / mecburiyetinde ol- / kal-

fiil + mAyA mecbur ol- / kal-

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 3. Ünite, s. 44)

- g) fiil + mAk için

fiil + mA iyelik eki için

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 4. Ünite, s. 56)

- h) fiil + mAk üzere

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 4. Ünite, s. 57)

- l) fiil + mAk üzere + (kişi eki)

Yabancılara Türkçe Öğretiminde “-mA°k” ve “-mA°” Mastar Eklerinin Öğretimi

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 4. Ünite, s. 57)

i) fiil + mAktAnsA

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 4. Ünite, s. 59)

j) fiil + mA + (iyelik) + (y)A rağmen

(İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı B1, 2013, 4. Ünite, s. 59)

D) *Yabancılar İçin Türkçe* (2014) adlı ders kitaplarında “-mA°k” ve “-mA°” isim-fiil eklerine dil bilgisi başlıkları altında yer verilmemiştir. Konu içinde ele alınmıştır. Bu dil bilgisi yapısına *Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi* kitabında yer verilmiştir.

Örneğin, *-mA°k iste-* (Yabancılar İçin Türkçe A1, 2014, 3. Ünite, s. 47) yapısına metin içinde değinilmiştir.

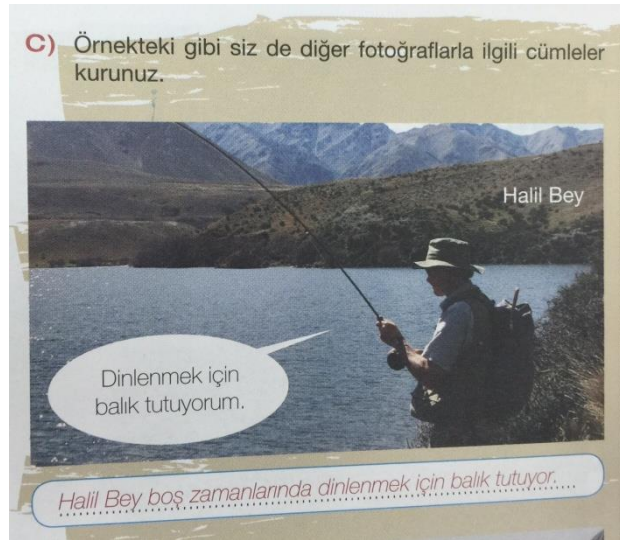
Ancak, bu yapılar değerlendirilirken öğrencilerin seveleri göz önünde bulundurulmamıştır:

Lütfen dikkat: Dahiliye bölümümüzde yatmakta olan bir

Hasta için 0 Rh (+) kana ihtiyaç vardır.

.....

Etkinliklerle isim-fiillerin ele alınışına örnek aşağıdaki fotoğrafı verebiliriz:

(Yabancılar İçin Türkçe A2, 2014, 2. Ünite, s. 32)

2. Günümüzde yabancılara Türkçe öğretiminde ders kitapları hazırlanırken dilbilgisi öğretiminde yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi ya dil bilgisi konuları başlıklandırılarak ve formüllendirilerek doğrudan ya da başlıklandırılmadan sezdirilme suretiyle öğrenciye sunulmuştur. Dil öğretiminde iletişimsel yaklaşım (communicative approach) özellikle 1970’li yıllardan sonra ders

kitapları hazırlanırken göz önünde bulundurulmuştur. Bu yaklaşıma bağlı olarak yabancı dil öğretimi kitaplarında dil bilgisi konularında tümdengelim prensibi terk edilmiştir. Dilbilgisi öğretimi dil öğretiminde amaç olmaktan çıkarılmıştır. Öğrenci, dil bilgisi formül ve kalıplarıyla karşı karşıya bırakılmamalı, bunun yerine öğrencinin bağlam içinde bu yapıları sezebileceği ve daha sonra tekrarlarla karşılaştığında pekiştirebileceği metinler ve etkinlikler ortaya konmalı ve öğrencinin verilen görevleri yerine getirmesi beklenmelidir.

Yapılandırmacı yaklaşımın temel aldığı öğretim yöntemlerinde, daha önceden öğrenilen konularla yeni öğrenilen konular arasında bağ kurulur. Öğretici tarafından kendi içinde ardışıklık taşıyan konular, öğretim sürecine yayılır. Konular, bu sürece yayılırken, somuttan soyuta, kolaydan zora, basitten karmaşığa, özelden genele gibi genel öğretim ilkelerinden yararlanır.

Günümüzde yabancı dil öğretimlerinin hemen tümünde ortak bir özellik de sarmal bir yaklaşımı yeğlemeleridir. Konular birbiri üzerine yığılan tuğlalar biçiminde değil, iç içe örülen, başı, ortası ve sonu arasında sürekli ilişki kurulan bir düzenek içinde sunulmaktadır (Kocaman,1983).

Ardaşıklık taşıyan konuların belli bir süreç içinde, tekrarlanarak ve her defasında bir önceki öğrenilen konunun tamamen pekiştirilip bir basamak daha zor/karmaşık hâlde öncekinin üstüne konularak basamaklı bir sistemle öğrenciye sunulması Bruner'in sarmal öğrenme yaklaşımına dayanır (Sünbül, 2011).

Bruner'in bu sarmal öğrenme yaklaşımı, iletişimsel yaklaşımla oluşturulan yabancı dil ders kitaplarında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Dil bilgisi konuları iletişimsel yaklaşımda, sarmal öğrenme düzeniyle kitabın içindeki ünitelere kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta şeklinde basamaklandırılarak yerleştirilmektedir.

İletişimsel yaklaşımda dil bilgisi bir amaç değildir ve başlı başına ayrı bir ders bölümü olarak kitaplarda sunulmamalıdır. Üniteler, Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde (AOÖÇ) belirtilen temel yaşam alanlarına göre işlevsel-iletişimsel olarak belirlenmeli ve öğrencinin seviyesine göre dil bilgisi konuları bu bağlamlarda oluşturulan otantik metinlerin içine sarmal bir düzende serpiştirilmelidir. Bu yaklaşıma göre konular giderek genişleyecek ve her yeni bilgi bir öncekiyle ilişkilendirilerek ele alınacaktır.

Yabancılarla Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanmış olan *Hitit Yabancılar İçin Türkçe*, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe*, *Yabancılar İçin Türkçe* (Gazi Üniversitesi) ve *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe* ders kitaplarını incelediğimizde “-mA^k, -mA^o” isim-fiil eklerinin ele alınışında sarmal düzenin esas alınmadığını, bu iki isim-fiil ekinin dil bilgisi kuralı olarak hemen hemen bütün kaynaklarda birlikte verildiği görülmektedir. Bu iki ekin birbiriyle karıştırılması hâlinde öğrenmeyi zorlaştıracığı

Yabancılara Türkçe Öğretiminde “-mA°k” ve “-mA°” Mastar Eklerinin Öğretimi

düşünülmelidir. Bu eklerin sarmal düzen içinde adım adım verilmesi durumunda öğrenci ekleri daha kolay öğrenecek ve daha az yanlış yapacaktır.

“-mA°k, -mA°” isim-fiil eklerinin öğretiminde de sarmal öğrenme yönteminden hareket edilmesi yerinde olacaktır. İncelediğimiz dil öğretim kitaplarında konu ile ilgili madde başları esas alınmış, formüleleştirilerek öğrenciye sunulmuştur. Ele alınan konunun daha sonra tekrar edilip pekiştirmenin sağlanıp sağlanmadığı da şüphelidir.

İsim-fiil eklerinden “-mA°k” ekini alan kelimeler, genellikle isim cümlelerinde bir unsur olarak kullanılmaktadır. Bu ek yaygın kullanımlarından biri de budur. Ayrıca dil öğretiminde isim cümlelerinden başlamak daha doğru olacaktır. Daha sonra fiil cümlelerine geçiş yapmak yerinde olacaktır.

Hayat güzeldir. > Yaşamak güzeldir.

Aşk güzeldir. > Sevmek güzeldir.

Sigara zararlıdır. > Sigara içmek zararlıdır.

Müzik, insan psikolojisi için yararlıdır. > Müzik dinlemek insan psikolojisi için yararlıdır.

Yukarıdaki örneklerde önce “-mA°k” isim-fiil ekini alan kelimelerin benzer ya da yakın anlamlıları verilmiştir. Daha sonra “-mA°k” ekini almış kelime ad cümlesi içinde kullanılmıştır. Bu yapılar cümle içinde kullanılmak suretiyle öğrenciye sezdirilecektir.

İsim cümlelerinden sonra fiil cümlelerine geçiş yapılmalıdır:

Çalışmak, insanı mutlu eder.

Kitap okumak, mutluluk verir.

Müzik dinlemek insanı dinlendirir.

Sağlık için bol bol meyve ve sebze yemek gerekiyor.

Sağlık için spor yapmak ve sigara içmemek gerekiyor.

“-mA°k” isim-fiil ekinden “-mA°” isim-fiil ekine geçiş, isim cümlelerinin üzerinden yapılmalıdır:

Dil öğrenmek kolaydır.

Dil öğrenme kolaydır.

Okumak önemli ve yararlıdır.

Okuma önemli ve yararlıdır.

Bu yapılardan sonra “-mA°” isim-fiil eklerinin hâl ekleriyle ve bir fiille kullanımını öğretmek daha kolay olacaktır:

Okumayı seviyorum.

Türkçe öğrenmeye başladım.

“-mA°k iste-” metinlerin içinde düzenli olarak kullanılmalıdır. Şimdiki zaman işlenirken bu yapının verilmesi uygun olacaktır.

Çay içmek istiyorum.

Türkçe öğrenmek istiyorum.

Belirtisiz isim tamlamaları işlenirken “-mA°” isim-fiil eki de ele alınmalıdır:

Çalışma masasında ödev yapıyorum.

Hastalar, bekleme salonunda bekliyorlar.

“-mA°k için” yapısı hem isim cümlelerinde hem fiil cümlelerinde kullanılmalıdır:

Pikniğe gitmek için güzel bir gün.

Türkçe öğrenmek için kursa gidiyorum.

Fiil cümlelerinde kullanılan “-mA°k için” yapısı öğretildikten sonra aynı işleve sahip olan “-mA°+y+A°” birleşik ek yapısı verilmelidir:

Seni görmek için geldim.

Seni görmeye geldim.

Kitap okumak için kütüphaneye gittim.

Kitap okumaya kütüphaneye gittim.

Sonuç

Yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarında dil bilgisi yapısı olarak “-mA°k, -mA°” isim-fiil ekleri formülleştirilerek verilmiştir. Ancak dil bilgisi öğretiminde olması gereken sarmal düzenin göz ardı edildiği, bu eklerin isim-fiil ekleri adı altında konu edinildiği görülmektedir. Sıralama olarak verilisinde bir olumsuzluk olmasa bile dil bilgisi olarak bir başlık altında toplanması yabancı dil öğretim yönteminde kullanılması ön görülen sarmal düzene uygun düşmemektedir.

Yukarıda örneklerle belirlenen düzende herhangi bir dil bilgisi başlığı verilmeden farklı bağlamlardaki metin içinde sezdirme yöntemiyle konu ele alınmalıdır.

Yabancılar Türkçe Öğretiminde “-mA°k” ve “-mA°” Master Eklerinin Öğretimi

Kaynaklar

- Açıksöz, E., Zeytin, E. ve Doğan, S. (Ed.). (2007). *Hitit yabancılar için Türkçe 1* (Dördüncü Baskı). Ankara: A.Ü. TÖMER Yayınları.
- Açıksöz, E., Zeytin, E. ve Doğan, S. (Ed.). (2002). *Hitit yabancılar için Türkçe 2* (İlk Baskı). Ankara: A.Ü. TÖMER Yayınları.
- Aslan, F. (Ed.). (2013). *İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabı A1* (2. Baskı). İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Aslan, F. (Ed.) (2012). *İstanbul yabancılar için Türkçe ders kitabı B1*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Başkan, Ö. (1969). *Yabancı dil öğretimi: ilkeler ve çözümler*. İstanbul: İ.Ü. Ed. Fak. Yay.
- Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi TÖMER. (2006). *Yabancılar için Türkçe dil bilgisi*. Ankara: Uyum Ajans.
- <http://biologmehmet.blogcu.com/icerik-duzenleme-yaklasimlari/11425703>
- Kurt, M. ve Temur, N. (Ed.) (2014). *Yabancılar için Türkçe A1 temel düzey* (3. Basım). Ankara: mtr Medya.
- Kurt, M. ve Temur, N. (Ed.) (2014). *Yabancılar için Türkçe A2 temel düzey* (1. Basım). Ankara: mtr Ajans.
- Kocaman, A. (1983). Yabancı dil öğretiminde yeni yönelimler. *Türk Dili*, Dil Öğretim Özel Sayısı, Temmuz-Ağustos, 379-380.
- Sünbül, A. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (5. Basım). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Uzun, E. (Ed.). (2012). *Yeni Hitit yabancılar için Türkçe 1 A1 A2 temel*. Ankara: A.Ü. TÖMER Yayınları.
- Uzun, E. (Ed.). (2013). *Yeni Hitit yabancılar için Türkçe 2 B1 orta*. Ankara: A.Ü. TÖMER Yayınları.

Extended Abstract

Language education goes back to ancient times. People learn languages for many reasons and try to teach their languages to other communities.

Turkish has been taught in many parts of the world as mother tongue and official language. Teaching Turkish as a foreign language is important about introducing Turkish and Turkish culture. “Dîvânu Lüğati’t-Türk” work of Kasgarli Mahmud in the 11th century is the oldest and most important asset of this field.

Recently, a significant increase has been witnessed in the number of official and private education institutions in this field in parallel with the increase in the desire of foreigners to learn Turkish both at home and abroad. Therefore, teaching Turkish as a foreign language has been included in the undergraduate program as a lesson during the last renewal of Turkish Education programs, and the master programs have been opened in some faculties. These efforts have begun to institutionalize this field as an important branch of Turkish education.

Grammar has an important place in this field. Grammar topics are addressed in textbooks, either by implicating or giving direct rules. The handling of “-mA°k” and “-mA°” suffixes and their evaluation in some published textbooks is the basis of our study.

Nowadays, grammar topics are presented to students either explicitly or implicitly during the preparation of textbooks for teaching Turkish to foreigners. The communicative approach in language teaching was taken into consideration especially in the preparation of textbooks after 1970s. In line with this approach, the deductive principle on grammar topics in foreign language teaching books has been abandoned. Grammar teaching is no longer a goal in language teaching. Students should not be confronted with grammar formulas and patterns, but instead should be provided with texts and activities that they can sense these structures in context.

Today, a common feature in almost all foreign language teaching is that they prefer a spiral approach. The subjects are not presented in the form of bricks stacked on top of each other, but are presented in a mechanism related with a continuous relationship between the top, the middle and the bottom (Kocaman, 1983).

Introduction of consecutive topics in a certain process to the learners by repeating and reinforcing the previously learned subject is based on Bruner's spiral learning approach. Bruner's spiral learning approach is widely used in foreign language textbooks created with communicative approach. In communicative approach, grammar topics are placed in the units of books by being ordered from easy to difficult, from simple to complex, from concrete to abstract.

In communicative approach, grammar is not an aim and should not be presented as a separate course section in books. The units should be determined functionally and communicatively according to the fundamental living areas mentioned in the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), and grammar topics should be scattered in a spiral form in authentic texts created in these contexts according to the student's level. In this approach, topics will expand gradually and each new information will be discussed in relation with the previous one.

When we examine the textbooks of *Hitit Yabancılar İçin Türkçe*, *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe*, *Yabancılar İçin Türkçe* (Gazi Üniversitesi) and *İstanbul Yabancılar İçin Türkçe*, which are prepared to teach Turkish to foreigners, it is seen that spiral form isn't the basis of handling the gerund suffixes “-mA°k, -mA°”, and these two gerund suffixes are given together in almost all sources as grammar rules. It should be thought that mixing these two suffixes will make learning difficult. When these suffixes are given step by step in a spiral form, students will learn the suffixes more easily and make less mistakes.

It will be appropriate to use the spiral learning method in teaching of gerund suffixes “-mA°k, -mA°”. In the books we examined, the entries about the subject were taken as basis and presented to the student by formulating. It is also doubtful whether the reinforcement is provided by repeating the topic handled then.

The words that take the suffix of “-mA°k” one of gerund suffixes are generally used as an element in noun sentences. This is one of the common uses of this suffix. Also, it will be more accurate to start with noun-clauses in language teaching. Then it will be appropriate to switch to verb clauses.